dit, qn illis assentiar: ergo dari Enuntiones apprehensivæ distinctæ à iudicativis. R.
N. Conam; quia tales appones non sunt proprie Enuntiationes; constant. n. tm. terminis medijs,
talibus non copulatis, sed disiunctis; quia nec affirmant, nec negant; sed tm. disponunt illum
per apprehensiones ad iudicandum, si appareat veritas, et connexio in ipsa materia.

Inst: Qn, illus habet illas appones, non est, habet terminum prædicati, et subiecti, et copulæ: ergo tales termini sunt copulati, ornati, et Enuntiatiui: R. copulamen
his apponibus non reperitur in actu exercito, sed signato: copulam repræsentat coniunctionem, ut
actu coniungentem prædicatum cum subiecto, qualiter solet dari in iudicio; sed repræsentat coniunctio
nem esse seorsim separatam: quia aliis non est Enuntiatiuus; si quid dubitat de veritate,
vel falsitate nihil affirmando.

2º. Perseverante eadem apprehensione alicuius Enuntionis, variatur
iudicium circa illam: ergo apprehensio Enuntionis distinguitur à iudicio. Ans. patet in hac, Petrus
currit; nam est actu vera, et patet hanc per medium sensuum, et probabile. R. in hoc casu mane
re terminos alterius prædicati, subiecti, et copulæ in actu signato, ex quibus fiunt illa diversa En
untiones, quæ nihil aliud sunt quam diversa iudicia habentia diversa motiua: quoties autem variatur
Enuntiatio, variatur etiam iudicium.

3º. Qn aliquis mentitur, habet in illa Enuntionem tm apprehensiuam:
ergo hæc est admittenda. Probatur, quia mentiens non indicat illud, quod loquitur; imo potius iudi
cat oppositum, videtur voce vibus tantum ex mentalem: ergo solum apprehendit. R. mentientes sunt
hic tantum ex voce, et copulam sic vniunt actu in anima. Atque ita intelligenda sunt
illa, quæ de mentientibus diximus Cap. 1º. quæst. 3ª. Art. 1º, §. Vn in auribus.
Quod magis patebit ex sequentibus.

Art. 2º

V. iudicium sit una simplex qualitas?

Quatuor modis potest unus actus illius dici compositus; 1º. formaliter, quia constat multis acti
bus, vel entibus. 2º. virtualiter, quia licet in se est unus, æquiualet tamen multis; quia cadit supra
multa obiecta. 3º. obiectiue, quia licet in se est unus, coniungit non tamen obiecta. 4º. præsuppositiue;
quia licet in se unus, supponit tamen partes antes supra eadem obiecta, quæ coniungit. Hic sit

Concl. Iudicium est in se formaliter quædam simplex qualitas, idest, est
unus tm. simplex actus: licet sit multiplex virtualiter, seu repræsentatione et suppositiue: quo
actu illus affirmando coniungit, et negando separat prædicatum, et subiectum. Probatur 1º. quia iu
dicium cadit super totum Enuntiabile: ergo est simplex. Probatur Conam, quia si haberet partes
formales, et singulæ partes caderent supra totum Enuntiabile; vel singulæ supra

singu

singulas illius ptes: n primum, qa iam singula eent iudia totalia; et n oporteret esse ptes: n 2m qa ptes Enuntiabilis n poiunt iudicari, cum sint simp ltes: neq n iudicatr, an qlibet pars existit, sd an ptes hr coniungant, t disiungant: gò etc.

Prâ. Volitio, et nolio, qa uoltas aliqd amplectitr, t respuit, st qlitès simples: gò et iudium, q illtus aliqd affrât, t negat, erit simplex aus. Confr ex effectu, qa hiis acqsitus iudium est simplex qlitas: gò et iudium erit simplex. Rr gò Artes, et D. Thomas aruirt, iudium eè complexum, loquuntr de compoe uirtuali, t obtiua, t pluspina. Et qn Artes ait, opocere solui in prâtum, et subtum; loqtr de centibus apprehensiuis, q antecedunt iudicium, et illo destructo geuerant; t loquitur de obtiuis, t n de formalibus.

Obs. 1º In hoc distinguitr iudium hunum ab Antico, q hoc formalr simplex; uirtute uò, et obtiuè complexum, ahuuersit formalr compum: gò formalis compio ibi admittenda è. Rp, alia eè discrimina inter hec iudia; qa humanum compum supponit, supponendo simples apprehensies trios, qd n dati in Antico, sd Antus unico aû apprehendit, et iudicat. Dein hô componit, et diuidit trios obtiuos ut certificar; Antus uò nec componit, nec diuidit; sed cognoscit obiectum per modum simplicis intuitus.

2º. Itase het prâtum ad subtum in ppoe, sicut ela ad prit, seu praemissas in discursu: sd discrs è aûs formalr compus ex praemissis: gò sic sumi erit aus formalr discursus a prâto, et contr iudium includet formalr pluspius. Rp, itase here unum sicut aliud qad contus obtiuos, et pluspiuos, h uò qad formales: qa qad hos iudium è unus tm aûs complectens prâtum, et subtum; discursus uò continet tria iudia dista.

Inst: Copula rotis in syllo accipitur copula uerbali in iudio: gò si copula rotis è aûs discursus, etiam erit copula uerbalis. Rp illas copulas accipitur qad aliq, n uò qad oia: nam sicut una ligat prâtum cum subto, ita alia conclusionem cum principijs: sd copula 1gò, indicat dependentiam elae ex praemissis, 2, dependentiam unius ex alio dtrso: copula uò est, i. iterit, illa duo extrema coniungi inter se actualiter.

3º. Illtus pôt iudicare obtum geritis apprehensiuas prâti, et subti, qtenus connectuntr inter se; obtum est; gò n requir aliquam aûs superueniens. Rp N Ans, qa licet nr illtus p apprehensoem simplicem prâti et subti cognoscat cnexionem illorum inter se; et illam tn n reddit certus de connexione utriusq, ni n affirmat

firmat, unum ēē coniunctum alteri, qđ sol̄ fit p̄ iudium; nam p̄ simplex apprehensioēs nil apud se statuit de ūitate, aut falsitē obti, sđ tm̄ cognoscit textūa p̄ mūm simplis intuitus; ideoq̄ indiget 3° aū, p̄ quem iudicet, et firmetur de obiecto: alioqn iudicaret p̄ simplex apprehensioēs.

Aliqi dicunt, coītum subti, p̄ati, et copulæ uniri in unum 3ᵐ qnir. Rejiciunr tn̄, qa talis unio nec ē intensiua, nec extensiua; qa istæ sol̄ danr inr res eiusdē spēi, q̄les n̄ st illi coītus: nec est unio p̄ accēns Physa, qa neu ter coītus hēt rōem nāe, tr̄rīæ rū alterius; cum ex arbitrio componentis p̄mutetr subtum in p̄atum; et p̄tum in subtum. Colligr ex dd, coītum copulæ in aū exercito ēē iudicium; in aū signato ēē coītum simplem, q̄ facit Enuntiatoēm.

Art. 3°

An iudicium sit q̄litas repsentatiua?

Rēti affiā Pr, quia oīs cognio est imago sui obti: sđ iudicium ē cognio illius: gō est imago repsentatiua sui obti. Hæc uō imago 1° et dīstē repsentat nexum, seu coniunctionem ēxmoꝝ; ipsa uō ēxma confusē, et obscurē. Pr 1°, qa iudium tendit immēte in coniunctoēm; secundario uō, et obliq̄ in ēxma, q̄tenus n̄ pōt attingi coniunctio s̄n ēxmis. Unde fit, qđ iudia distinguanr spēie p̄ connexionem, p̄ rōes coniungendi, n̄ p̄ ēxma: adeo manentibꝫ iisd ēxmis, varianr iudicia, variata connexōe; ut si dicas | Socrēs ē hō; Socrēs n̄ ē hō |. 2°. Pōt dari unus actus apprehensiuus, q̄ repsentet p̄atum, et subtum; gō et poterit unum iudicium repsentare totum Enuntiabile.

Obj 1°. Nulla darr spēs repsentans totum Enuntiabile: gō neq dabr unicus aūs ittus, q̄ illud repsentet. Rq. N. Cōam; Mār ōēst, qr nostræ spēs ittiles desumunr immēte ab obtis, q̄rum qđ libet producit suā dīsam à spē alterius: iudium uō orir immēte à duplici coītu ēxmoꝝ, et sumit utriusqꝫ repsentoēm sit cum repsentoē coniunctoīs. Nam mr ittus n̄ constitui tr in aū 1° ad opandum, à se ipso, sđ p̄ aliqm fam supadditam: unꝫ spēs ittiles ēxmoꝝ detrār ad p̄ducendos coītus eorumđ extremorum; et per hos coītus detrār ad p̄ducendum iudicium: per iudicia determinar ad discursum. Deīn falsum est, unam spēm n̄ posse repsentare plura obiecta; siqđ spēs Anġlorum q̄ nobiliores st eo p̄la obta repsentant.

2°. Si iudium ē repsentatiuum sui obti nullum erit falsum: hoc n̄ est dm: gō nec illud. Pr Ma, qa imago natis semp confrār

sus

109

suo obto; ergo si iudicium est imago naturalis, semper conformabitur obto, et consequenter numquam erit falsum. Resp. Neg. Ma. Ratio est, quia in omni iudicio datur ratio imaginis, et ratio dictionis; item veritas imaginis, et veritas dictionis: quatenus est imago, semper est verum, quia semper conformatur obto, quae consistit veritas imaginis, seu formalis: quatenus vero est dictio, aliquando est verum, aliquando falsum; quia aliquando conformatur obto, aliquando non: et haec consistit, et difformitas dictionis sumitur per ordinem ad obtum sumptum in se.

Alii resp. Inter imaginem, et eius obtum acceptum in esse repraesentato, seu obtive numquam dari difformitatem: dari tamen, si accipiatur sumptum in esse reali. Et ideo iudicium, si conferatur cum suo obto in esse repraesentato, semper est verum; si vero conferatur cum suo obto in esse reali (ut debet conferri quatenus est iudicium) esse aliquando falsum, quia non conformatur cum illo.

Dices: Non datur maior ratio, quare iudicium conferatur cum obto in esse repraesentato, quam in esse reali: sed in esse repraesentato semper est verum: ergo nullum erit falsum. Neg. quia iudicium datum est a natura ad certificandum intellectum de esse rei sumptae in se: et ideo debet conferri cum obto accepto in esse reali, non vero in esse repraesentato. Inst. Simplex apprehensio semper confertur cum obto in esse repraesentato: ergo et iudicium sic conferri debet. Neg. cons. quia simplex apprehensio data est a natura ad apprehendendum simpliciter obtum; sive illud detur a parte rei, sive non: iudicium vero datum est ad firmandum, et certificandum intellectum de esse reali rei, non vero de esse repraesentato.

Obj. 3o. Habitus productus a iudicio non est repraesentativus: ergo nec iudicium. Resp. Conc. Ant., et Neg. cons. quia habitus solum datur ad facilitandam potentiam habendo se in productione actuum ex parte potentiae, et impellendo illam ad producendos alios actus similes; iudicium vero cum sit cognitio per assimilationem, et repraesentationem obti semper est repraesentativum. Idem dicendum est de speciebus relictis a cognitionibus, quia primario dantur ad repraesentandum obtum.

Art. 4.

De Enuntiatione simplici, et coniuncta.

Enuntiatio simplex est illa, quae constat uno tantum verbo, seu copula verbali, sive principalis tum, sive subiectum sit simplex, sive complexum. Probatur, quia artefacta sumunt vel terminum formam: sed Enuntiatio est artefactum, cuius forma est copula verbalis: ergo illa Enuntiatio est simplex, quae constat una copula verbali; licet constet subiecto, et praedicato complexo, ut hoc

haec | hō prudens ē sapiens, et iustus |.

Ut tn̄ Enuntiatio dicat̄ una, reqrit̄, ut subtū illius sit aliq̄ mō unum, saltē paccīs; qa illa, q̄ hēt pla subta, t p̄dicta oīo avulsa, n̄ est una, s̄ multiplex; sic q̄ saltē implicitē includit pla vba, ut haec | homo, leo, vincit |; q̄ facit duas | homo vincit, leo vincit |. Haec autem | hō irrōlis est a̅l |, qa pēs sunt impossibiles, nullo mō possunt univi. Subtum vo t p̄datum complexum est, cum inter se aliquo modo uniuntur, ut | homo rōlis, t homo albus.

Enuntiatio coniuncta ē illa, q̄ constat duobg, t plubg vbis connexis aliq copula, seu condōali, ut | si |; seu copulativa, ut | et |; seu disiunctiva, ut | vel |; seu causali, ut, | quia |. Quae Enuntoēs habent q̄, fā qmlibet ex hisce pulis: verbum vo habet se ex parte mā; licet alioqui sit fā in Enuntiatione simplī. Vn Enuntiatio coniuncta n̄ dr una simplr, s̄ cum addito, idest, una coniunctoē

Art. 3

Enuntoēs de extremo coniuncto qōs sint esse necessariae!

Extremum coniunctum t est a parte subti; ut | hō albus ē albus |; t a pte p̄ati, ut | Socrs ē hō albus |; t ex pte utriusq3. Igr qn p̄atum coniunctum est congrns, tota Enuntiatio ē congrns; qa totum p̄atum n̄ coniungit n̄ario cum subto. Si subtum ē coniunctum tt congenter, Enuntiatio ē n̄aria. Pr, qa pēs st de essia totius: sd hō albus componitur ex hoē, et albē; gō tam hō, qm albō st de essia hōis albi.

Notdm tn̄ est, in his qoibg de subto congenter coniuncto, subtum t supponere p compō ex partibus aū existentibus, t p compō possibili: 1° mō Enuntiatio est congrns, qa ex parte subti dar copula verbalis congens; vg hō existens albus est hōl. 2° mō Enuntiatio ē essiālis; qa facit hunc sum | huic compō hō albus [illegible] albō |: qd ē oio n̄arium. Et hoc mō sumunt coiter qoēs de extremo coniuncto.

Scotus ait has qoēs ē congentes. Probat 1°, qa qoio n̄aria excludit oēm copulam congentem: hanc hent praedicta qoēs: gō n̄ st n̄ariae. Rs qoionem n̄ariam exclude copulam verbalem congentem; n̄ vo unionem congentem inter pēs subti. Sicut mā, et fā Socris congenter uniuntur: et tn̄ p̄dicant n̄ario in his qoibus | Socrēs est fātus |, Socrēs est mātus |. 2° P̄dtum, qd aere affrātur de subto, supponit subtum uiūm: gō p̄atum, qd n̄ario affrātur de

de subto, dēt illud suppon.e nārium. Rp. prātum nārium suppon.e subtum nāri um, comō, q prāti nārio; hic autē nārium, id est atq possibile, seu reduplicatiuè. Sicut et mā, ō frā Socrīs n̄ st subtum nārium, sd cōtingenter coniunctum: possibiliter uō, seu obtiuè est necessarium.

3.o De subto impossibili nīl uē affirār: gō de subto cōtingenti nīl prīci nārio. Aris pbr in hac pbōe; hō irrationalis ē hō, qē falsa p subtum impossibile. Rp. N Cōam. Maior rdō ē, qa subtum impossibile tollit oēm prīcem. atū: subtum cōtingens n̄ tollit prīcem nāriam: nam, ut ppio sit nāria, sat ē, qd totā prātam coiat subto, lc pss subti cōtingenter unianti; ut patet in adductis exemplis.

4.o Si ē nāria hac ppio, hō albus ē hō, et erit nāria hæc, aliqs hō ē albus: sd hæc ēst falsa, ut pēt: gō et illa. Ma pbr in hoc syllo expositorio, In Darapti, oīs hō albus ē hō: Omnis hō albus ē albus: gō aliqs hō ē albus. Et tñ hæc clo est cōtingens: gō et pmissæ, exq infer. Rp. N Ma, et Cōam illius sylli. Roē, qa syllus expositorius, ut benè concludat, dēt hēre medium tūm singlem, et unius nāi; ā is non ē ille tūs, hō albus, q constat duabg nīs. Pōit tñ inferri clo nāria hoc mō, oīs hō albus ē hō: oīs hō albus ē albus: gō aliquid, quod est homo, est album.

Sitr drur est de hoc syllo, Christus ē Ds, Christus ē hō: gō Ds est hō. In q ex pmissis nariis seqr clo cōtingens; eq uæ ideo n̄ bene infer, qa tūs, i. ppss. n̄ est unius tūn nāi. Rectè tñ colletur in hanc mūm: gō aliqd, qd est Deus, est homo.

Caput quintum, Sextum, et septimum.

De oppositiōe Enuntiationis.

In his capitibus agit Philosophus de Oppositione Ennantiationis, quam diuidit in contrariam, subcontrariam, et cōdictoriam: deinde assignat tres illarū regulas, scilt cōtrarias posse esse sit falsas, n̄ uās; subcōtrarias sit uās, n̄ falsas; in cōdictoriis semper alteram eē ueram, alteram falsā.

Quæstio unica

De oppositione Ennuntiationum

Artus 1.

Quid

Quid, et quotuplex Ennuntiatorum sit Oppositio?

Ennuntiationes tribus modis opponuntur; 1° secundum qualitatem essentialem, idest secundum affirmationem, et negationem. 2° qualitatem accidentalem idest secundum veritatem, et falsitatem. 3° secundum quantitatem in Universalem, et partem. Universalis est, quae constat subiecto communi notato per signum universale; ut omnis, nullus. Particularis constat subiecto communi notato per signum particulare, ut quidam, aliquis. Oppositio formaliter consistit in relatione, quae cernitur inter oppositiones: in se est simplex, ratione fundamenti dicitur complexa. Nec mirum est, quod subiectum complexum fundet relationem simplicem; quia quaelibet haec formalitas, potest applicari cuilibet subiecto.

Oppositio complexa definitur: Repugnantia duarum Ennuntiationum eodem praedicato, et subiecto constantium secundum affirmationem, et negationem. Addendae tamen sunt aliquae conditiones, nimirum secundum eandem partem, rationem eiusdem, eodem tempore, loco, et modo. Dividitur haec Oppositio in tria membra supradicta. Contraria datur inter duas oppositiones universales; ut: omnis homo est iustus, nullus homo est iustus. Subcontraria datur inter duas partes, vel indefinitas: ut quidam homo est iustus, quidam homo non est iustus. Contradictoria datur inter unam universalem, et aliam particularem; ut omnis homo est albus, quidam homo non est albus.

Quaeres 1°, quae divisio sit universalis? Respondeo negative. Probatur, quia contradictoria est magis oppositio, quam contraria, et haec magis, quam subcontraria: nam in contradictoria una altera est vera, altera falsa: contraria possunt ambae esse falsa: subcontraria possunt una esse vera. Contraria tamen potest dici maior extensive, quia affirmat praedicatum, et negat de toto subiecto; ut haec, omnis homo est iustus, nullus homo est iustus: contradictoria tamen semper est maior intensive, quia veritas directe pugnat cum falsitate.

Quaeres 2°, quae divisio sit adaequata? Respondeo, esse adaequatam et ratione Quantitatis, et Qualitatis. Ratione Quantitatis, quia si utraque Ennuntiatio constat signo universali, est contraria: si utraque constat signo particulari, est subcontraria: si altera constat signo universali, et altera particulari, est contradictoria. Ratione Qualitatis, quia si non possunt ambae esse verae, est contraria: si non possunt esse simul falsae, est subcontraria: si nec ambae verae, nec simul falsae, et sunt contradictoriae; quarum una est vera, altera falsa.

Art. 2.

De regulis Ennuntiationum Oppositarum.

Leges, seu regulae harum Ennuntiationum ita habent. In contradictoriis semper altera est vera, altera falsa; numquam ambae sunt verae, et sunt falsae; quia de quolibet verum est affirmare, et nega-re

re. Contrariæ possunt ambæ esse falsæ, non tamen simul veræ, quia darentur contradictoria simul veræ. Subcontrariæ possunt esse simul veræ, non tamen simul falsæ; quia darentur contradictoria simul falsæ. Et ideo subcontrariæ non sunt proprie oppositæ, quia possunt coire in veritate.

Dices: quoniam contrariæ sunt proprie oppositæ, quæ possunt coire in falsitate. Nego illationem; ratio est, quia veritati non opponitur alia veritas, sed falsitas: sicut virtus non opponitur virtuti, sed vitio. Falsitati autem non solum opponitur veritas, sed etiam falsitas: sicut vitio non solum opponitur virtus, sed etiam aliud vitium, ut prodigalitati opponitur liberalitas, quæ est virtus, et avaritia, quæ est vitium.

Nota, dari aliquas enuntiationes, quæ dicuntur oppositæ de lege; et non servant leges oppositorum, sicut tamen oppositæ sunt formaliter: ut hae, omnis Deus est homo, nullus Deus est homo ea quia subiectum non est universale: Enuntiationes vero de forma ab Arte, debent constare subiecto universali. Tales tamen, dicitur servant leges contradictoriarum; quia cum subiectum sit singulare, dictio omnis Deus est homo, atque Deus est homo, quæ est vera: et nullus Deus est homo idem valet, atque Deus non est homo, quæ est falsa.

Nota etiam, ut in oppositis servetur regula oppositionis, servandam esse eandem acceptionem, seu suppositionem terminorum; idest, ut eodem modo, quo termini in una enuntiatione explicantur, et supponuntur, explicentur etiam, et supponantur in alia; aliquin non opponuntur: ut patet in his, nullus homo est species, homo est species. Videntur enim contradictoriæ, et tamen sunt veræ, quia mutatur suppositio: nam in prima sumitur homo in suppositione personali; in 2.a sumitur in suppositione simplici. Reliqua vide apud A.

CAP. OCTAVUM.

De futuris contingentibus

In hoc capite duas ponit Philosophus assertiones; prima est in oppositionibus de præterito et præsenti, semper alteram partem esse determinate veram, alteram determinate falsam. 2.a est in oppositionibus de futuro contingenti alteram esse indeterminate veram, et indeterminate falsam. In qua licet penitus erravit, veluti fidei lumine destitutus, et aliqui expositores illum ab errore vendicare conentur.

Quæstio unica

De Futuris Contingentibus.

Art. 1.us

Utrum detur Contingentia?

Contingentia absolute loquendo opponitur necessitati; et nihil aliud est, quam negatio necessitatis

tatis, seu indiâa alicuius rei p'terita, p'sentis, & futuræ. Quæ congiâ & est in cendo, & in opando: 1.ª dar in oibq rebq creatis; oes n. contingenter existunt vi Dei; q' ita sunt, ut potuerint n cê. 2.ª dar in pois, q's t indiâentes ad opandum, & n opandum: siue hoc heant intrince, et p se, ut voltas; siue ab extrince, ut aliæ poæ, q n s t liberæ; poûnt tn ab aliq extrince agente applicari, vel n applicari ad agendum; ut congit in ciis per accidens.

Quærimus gô, & res congens, qn e nario, an congenter sit? Et poa libera qn opar, nario, an congenter oper? R, rem congentem, qn e, ita congenter exire, ut potuerit n exire: et poam liberam in eo instanti, in q opar, ita congenter operari, ut potuerit n opare. Prt.º quia res pot in eod instanti here unum actum, et sit here poam ad aum oppositum: gô res, qn aû existit, het poam ad n existendum. Aris opp in aq calida, q s t het calorem, et poam ad frigus. N dicimus tn, aqm here poam ad hendum calorem, et frigus sit, sed cum calore actuali habere potentiam ad frigus.

Prt 2.º qr voltas in eo instanti, in q peccat, amittit gratiam: et in eod, in q efficte dolet de peccatis, illam recuperat: gô in eod instanti, in q opar, est indiâens, idest, het libertem, ut oper, & n oper. Pr Cõa, qr meritum, & demeritum, q in illis actibus repiunr, nario supponunt libertatem autem. Prt 3.º Si aliqs habeat usum rois p integram horam, et in ult.º insti illum amittat, si tn in hoc insti elicit actum peccaminosum, n peccabit, propter defectum libertis, qm n hiut in illo insti; lt toto tpore anecedente illam habuerit: gô poa, qn opar, reqrit indiâiam, ut possit, vel n possit libere operari.

Oppositam sentiam tenent Noiales. Probant, quia si res qn e pot n cê, et poa qn opar pot n opari; seqtr et sit cê, et n cê; poam sit opari, et n operari: qd est implicans. R, rem qn exit, n posse n exire in sû compo, seu reduplicative: posse tn in sû diviso, seu spificative. Et sic tn dm est de poa opante. Sus aût compus est, qn supponimus rem cê, vel poam opari; idest; qn sumir res cum exia, et poa cum opoe. Sus divsus est, qn sumir res abstute, et sm se, nulla facta suppoe; et sitr poa operans. V.G paries albus n pot cê niger in sû compo, seu reduplicative, idest, supposito quod sit albus: attn in sû diviso, specificative, sm se, et nulla facta suppoe, paries albus potest esse niger.

Atr rit Scotus distinguendo in uno insti rati tporis duo instia nræ, asserit quottem in priorit nræ, q ancedit suum aum, cê indiâentem &, posse operari,

ri, et n̄ operari; in posteriori vero n̄a, qn̄ operari, eē iam determinatam, et n̄ posse n̄ operari. Et ttri asserit de re cadente. Praeferenda tn̄ ē prior sntia; qa aūs liber quamq̄ mōtu motus sit est liber; et ita liberè egreditur à prāti, qn̄ egreditur, qt et n̄ egredi. Et tiros cōngens qn̄ exit, posset non exire.

Art. 2.

Vtrum propositiones de preterito, et presenti sint determinatè verae, vel falsae?

Quaestio procedit de pposttis propositionibq in mā cōngenti; Vg | Socrēs fuit doctus | Socrēs est doctus |. Regō affirmē. Ptr, qa ppio sumit determinatam veritem, et falsitem à re sigcata: Sed res sigcata in his ppōibq iam ē determinata, qa ē ex suis cāsis: gō ppio, quae illam sigcat het determinatam veritem, vel falsitem, veritem, si affirmet id, qd est, vel fuit; falsitem, si id neget. S.

Obj 1°. Prātum cōngens hor pōt vē affirmāri de subto, in quo n̄ est; Sicut dicimus in cap. de Accnte: Sed ppōes cōngentes de preterito affirmant prātum de subto, in quo iam n̄ est: gō n̄ pount eē determinatē vae. Rq, ut ppio cōngens de preterito sit vera, satis eē si prātum cōngens, coniunctum fuerit cum subto in tpore preterito; licet de psenti n̄ sit in illo, qa ea ppio n̄ vi sicat pro tpore psenti, sed preterito, in quo albedo Vg coniuncta fuit cum Socrē.

2°. Vt ppio cōngens de preterito sit vā, supponit alqm vām de psenti: Sed dantur alique de preterito, quae nullam supponunt de psenti: gō n̄ sunt vae. Major prr in hac ppōe | Nestor vixit centum annos |; qa nunqm verum fuit dicere de psenti | Nestor vivit centū annos |. Rq, ut ppio de preterito sit vā, requiri ut fuerit aliqa, toliēs succēsivè de psenti vās, iuxta nām prāti: vn illa ppio supponit tot de psenti, qt st nāriae ad eius veritem, Vg vivit hoc tempus, illud, et caetera, usq ad centum annos.

3°. Vel ppōes cōngentes de psenti st vae ex suppōe, qd res sigcatae sint ex suis cāsis. Et absolutè n̄ 1um, qa facta suppōe, et ppio de futuro erit determinata, q. Phum: n̄ 2m, qa res absolutè cōngentes, pount eē, et non eē; et conter n̄ hent determinatam veritem vel falsitem. Rq N. 2m pem Ma. Ad pbac, res cōngentes ita posse eē, aut n̄ eē, ut inde facto sunt, et conter iam st determinatae, qa iam de facto hent unum ex duobq contradictorijs; sigd habent eē. Hanc determinationem Phus n̄ agnovit in propōibq de futuro contingenti, et ex suppōe; qa suppio de psenti est intrinseca rei, supponendo in illa aliquid, roē cuius vi sicer; suppio de futuro est extrinseca; et n̄l intrincum ponit in re.

4°. Hae ppōes | Socrēs loqtr | Socrēs movetur | st de psenti: et tn̄ n̄ sunt determi

detrāte uæ, t falsæ: gō ppio de psenti n̄ ē detrāta. P.r Mi, q.a illæ ppoēs possunt fieri in
insti: dicitis uō nec loqui, nec moueri in instanti: gō n̄ st detrāte uæ. R.g M.i; ad pb.
dic, verbum [illegible] connotare tempus, t instans, put a pāto detrār: un si prātu
n̄ pōt dari, nisi in t pore (ut in plicitis Enuntoibg) obum innuit t pus: si uō prātum dei
in insti, ut in hac | Petrus intelligit | obum innuit t pus instans. Illæ iō Enuntoēs n̄
sigcant, so ūam moueri in insti, q.a ipsa pferunt, sd in t pore, qt requir ad motum. Ide
dicendum de oībg ppoībg, q hent obta successiua; sigcare, s. t pus, prout illud habent
successiuē extra causas.

5.o Dantur multæ ppoēs de pterito, q.rs sigcata n̄ fuerunt ex cās;
[illegible], aer est illuminatus |: gō n̄ st detrāte uæ, t falsæ. R.g, si uisus, et il-
luminatus sumant ut [illegible] de pterito, propoēs ēē detrātas; q.a t paries fuit uisus, et
aer illuminatus, t n̄ fuit; si primum, st uæ, si 2.o, falsæ: semp tn̄ detrāte; si uō uisus,
et illuminatus sumant ut noīa, q sigent uisoēm de psenti, tē in pariete, et lucem in
aere; ppoēs ēē de psenti detrātas.

6.o Si q.s p hanc ppoēm de psenti | hæc ppio ē uā | ostendat hanc
de futuro | Petrus lauabit manus | ppio demonstrans n̄ est uera: gō neq demonstrata.
R.g, utramq ppoēm ēē detrāte uam, t falsam. Nimirum demonstrans ē uā, si de
monstrat uerum, falsa, si illum n̄ demonstret. Demonstrata erit uā, si heat obtum
uerum; falsa, si falsum.

Art 3.9

An propoēs de futuro cōtingenti sint determinatē veræ, vel falsæ?

Artus ait, ppoēs de futuro cōtingenti neq ēē detrāte uās, neq falsas; sd u[illegible]
piū [illegible] dictoēs ēē indetrātam. Veriss.a tn̄ Sn.a docet, qualitas ppoēs hēre detrāta
uerittem, t falsitem. P.r ex Phia 1.o; q.a ppio, q aū confrār cum suo obto, ē detrā
te uā; et q aū diffrār, est detrāte falsa: sd ppoēs de futuro cōtingenti, iam nunc
aū confrānr, t diffrānr obtis: gō aū sunt detrāte uæ, t falsæ. P.r Mi, q.a illa
ppio aū confrār suo obto q ennuntiat illud ēē ut est, t fore ut erit; et q e ↄtra
h.et, diffrār ab illo; sd hæc ppio | Socrēs ambulabit | ennuntiat detrāte deambu
laturum Socrēm: gō si ille deambulaturus est, illa ē uā; si n̄ deambulaturus,
falsa. 2.o Si hæ ppoēs | Petrus studebit | Petrus n̄ studebit | n̄ habent detrā
tam uerittem, t falsitem, nulla in illis dabir ↄdictio; sd utraq erit uā: nam
1.a faciet hunc sām | Socrēs ē indiriens ad studendum, t n̄ studendum: quem
sūm

sum et efficiet contradictoria quae non daretur in illis contradictio, cum tamen de quolibet verum sit affirmare, vel negare. Confirmatur ex Philosopho contra ipsum, qui ait hoc cap. in propositionibus universalibus contingentibus dari determinatam veritatem, et falsitatem: quod etiam in singularibus: quia aeque indifferentia est significata harum propositionum | omnis homo flebit, aliquis homo non flebit |: atque harum | Socrates flebit, Socrates non flebit.

Probatur 3° arguendo Theologice. Deus cognoscit ab aeterno determinate obiectum propositionis de futuro contingenti futurum esse, vel non futurum esse in ea differentia temporis, quam propositio significat. V.g. | Socrates peccabit: quod videt propositionem ex se esse conformem, vel difformem obiecto; ergo continet ex se veram, vel falsam. Probatur consequentia, quia propositio non est vera quia a Deo cognoscitur, sed ideo cognoscitur a Deo, quia in se vera; nam cognitio divina nihil ponit in re, siquidem est speculativa, non causalis, alioquin foret causa peccati, quod est impium asserere. Confirmatur quia Christus Dominus dixit B. Petro, ter me negabis; iam videbat negationem futuram Petri, alioquin temere affirmasset certo futurum quod nesciebat; hoc autem scelestum est dicere de Christo Domino.

Nota tamen aliquas propositiones sacrae pag. de futuro contingenti esse conditionatas: non enim habent sensum absolutum, sed conditionatum, determinatum ex causis naturalibus aut ex meritis, vel demeritis hominum: V.g. illud Jonae Prophetae | Ninive subvertetur | intelligitur si non egerit poenitentiam; quia vero poenitentiam egit, subversa non est. Atque sic potest Medicus affirmare, Petrum moriturum, si causae ad hoc determinatae sint; licet non moriatur postea impeditis causis extraordinariis. Nam quamvis veritas propositionis absolute desumenda sit in ordine ad rem in se; tamen veritas in ordine ad dicentem sufficienter sumitur ex eo quod videat causam praeparatam.

Art. 4°

Solvuntur argumenta in contrarium.

A

Objicies 1°. Si haec propositio | Socrates peccabit | est determinate vera, ab aeterno erit vera: hoc non est dicendum, ergo nec illud. Probatur maior, quia si esset vera ab aeterno, esset immutabilis; et consequenter tale peccatum necessario eveniet: sed hoc est falsum; quia Socrates libere peccaturus est: ergo talis propositio non est determinate vera. Respondeo N. Mi. c. Adpb. dic., illam propositionem ab aeterno esse determinate veram, vel falsam; non tamen necessariam, nec immutabilem absolute, sed ex suppositione, quod causa se libere determinabit, quia ita est vera, ut potuerit esse falsa, si causa in alteram partem se determinaret. Dices: In eo distinguuntur propositiones necessariae a contingentibus, quod illae sint aeternae veritatis, et immutabiles, non vero istae: ergo etc. Respondeo discrimen harum propositionum esse, quod necessariae ab aeterno sint verae necessario; et nullo modo potuerint esse falsae; quia habent necessariam; et indissolubilem connexionem inter praedicatum, et subiectum: contingentes vero sunt ab aeterno verae contingenter; et possent esse falsae, quia habent connexionem contingentem, et dissolubilem inter praedicatum, et

obtutum. Vn̄ põunt dici n̄ria ex suppõe, n̄ abtutè.

2° Propõ de futuro cõtingenti n̄ het aut obtum, qui confor̄i, t difformi̇ [illegible] ḡ neq veritẽm, t falsitẽm detr̄ã. Rñ N. Añs; q̄a talis ppõ hẽt aut obtum futurum: si aut illud fieret, aut ēt existens, iam n̄ ẽẽt ppõ de futuro, sd de p̄nti; sicut et ppõ de p̄teri to n̄ reqrit obtum aut p̄sens, sd p̄teritum.

3°. Propõ detr̄ã reqrit obtum detr̄ãtum: sd obtum ppõum de futuro cõtingentiũ indiffiens ut sit t n̄ sit: gõ et ppõs st indetr̄ã, seu indiffientes. Rñ D. Ma, et dist. Mi; obtum est indiffiens, ut sit, t n̄ sit, si sumar abtutè, C. Mi: si sumar p̄ut subẽ futuroñ, et detr̄ã dina, N. Mi: nā hoc m̄õ sumir ut futurũ et ut obtum harum ppõum: iam n̄. ẽ detrũm ut sit, t n̄ sit, sd ppõe futura, quãq̄s samen abtutè, sd sr̄ se st indiffiens: sd hoc m̄õ n̄ ẽ obtum harum ppõum: idest, prout est in causa, q̄ liberè illud põt producere.

4° Vitas ppõis desumir ab obto: sd obtum harũ ppõum n̄l est: gõ n̄ põt tribuere v̄item, t falsitẽm ppõi; gõ [illegible], q̄a v̄itas est passio entis: gõ id, q̄d n̄ ẽ ens, n̄ põt cãre v̄item. Rñ D. Ma et dist. Mi: obtum harũ ppõum n̄l est aute, C. Mi, n̄l futurum, N. Mi. Sufficit n̄ possibilitas, t futuritio obti, ut de illo deri scĩa, et heat veritẽm. Accedit, q̄ etn̄ necẽẽs n̄ st [illegible]: et tamen tribuunt veritatem conceptibus.

5°. Si ppõ de futuro cõtingenti heret detr̄ãm veritẽm, cõgsceri a Deo detr̄ẽ: sd hoc dato, eius obtum iam n̄ ẽẽt cõtingens, sd n̄rium: gõ ppões st detr̄ã. Pr. Mi, q̄a ea, q̄ Ds cõgscit detr̄ẽ, n̄ põunt n̄ evenire: gõ n̄rio evenient; et cõnter d erunt cõtgia. Rñ N. Mi. Ad pbãe, ea, q̄ Ds cõgscit, n̄rio evenient necessitẽ cõẽ, et ex suppõe; n̄ võ necessitẽ cõntis, et abtute.

Sd q̄ris, q̄ sint tales necessitãs? Rñ. Necessitas cõẽ, seu ex suppõĩ dar̄, q̄n res ex n̄ã sua põt ẽẽ, t n̄ ẽẽ; facta tn̄ aliq̄ suppõe infallibiliter eveniet. Necessitas cõntis, seu abtuta dar̄, q̄n res ex sua n̄ã n̄ põt fatr̄ evenire. Haec tollit libertẽm, et cõtgiam, n̄ võ prima. Vn̄ q̄dq̄d Ds cõgscit, eveniet n̄rio necessitẽ cõẽ, et ex suppõe, q̄t Ds illud sciat: q̄ suppõ ẽ st cõtingens, et non tollit libertatem cõẽ secunda: nam futura ideo cognoscuntr̄ à Deo, quia erunt; non verò ideo erunt, quia cognoscuntr̄ à Deo. Sicut qñ video obtum album, illud non est album, quia à me videtr̄: sd ego ideo illud video, q̄a est album.

Inst: p Artem possibilia põ in aũ, nullum sqtr̄ incõẽs: Supponamus igr̄ futurum cõtingens atr̄ de facto eventurum: gõ t dina scĩa fal leret

lorei, q^d est impossibile; t futurum n̄ ē de triūm. Rg, illud axioma cā intima ab tute, et nulla facta suppōe; nos tn̄ supponimus rem futuram; et ideo à Deo cog ci; atq adeo facta suppōe. Duplex ēt est suppo; altera ancedens rem autem al tera consequens illam. Ancedens, q^a ē cā nāria, et influens in aūs voltis independen ter ab ipsa voltē, tollit libertem: Consequens uō n̄ tollit libertatem, imo po tius illam supponit.

IN LIBRUM 2um DE INTERPRETATIONE.

QUÆSTIO.

UTRUM PHUS BN̄ RA DAT REGULAS CÔARUM?

Ennuntiationes t sīt affrā, t negiuæ, id est, t affirmāt, t negant: t sīt finitæ, ut (hō est iustus): t infitæ, q^ç hent pdātum, t subtum infinitum; ut hō est n̄ iustus; t sunt priuæ, in qq pdār priuāo frā deditæ subto; ut, hō est iniustus. Ennuntiāō infinita affrā est, q̄ non negat copulam Vbalem; ut hō est n̄ iustus: infinita neg^a est, q̄ negat tali copulam; ut, homo non est iustus. Id dm̄ de priuis; Vg hæc (hō est iniustus) est affrā: (hō n̄ est iustus) est negatiua.

Igitur 1° regula côars est; Ex ennuntoē negiua de pdāto fito recte colliḡr affrā de pdāto infito; Vg (Socres n̄ est iustus: gō Socres est n̄ iustus). Seruandæ tn̄ sunt tres condōes; 1^a, ut ex negiua parti de parti^a finito collāḡr affrā Vl^s de pdā to infito. 2^a ut pdātum neg^e non sit coniunctum, sd simplex. 3^a, ut n̄ ponārr in negiua ha partæ (reduplicatiuē, ōtenus, et sites).

2^a rl^a. Ex affrā de pdāto infito bn̄ colliḡr neg^a de pdāto finito;

uaria

variato prædicato — penes finitum, et infinitum: v.g. (homo e non iustus: ergo homo non est iustus). Requiruntur tres conditiones; 1a, ut ex parte affirmativa infinita non collatur universalis negativa, sed partis. 2a, ut totum prædicatum affirmativæ infinitæ afficiatur negatione, et non reddatur infinitum. 3a, ut verbum connotet durationem, seu instans nostri temporis, non æternitatis.

Pro enuntiationibus de coniunctis ad divisa, et de divisis ad coniuncta; nota illud esse extremum coniunctum, quod constat pluribus terminis, qui possunt esse pro alia prædicata in diversis orationibus; ut (Socrates est homo albus). Extremum simplex, seu divisum est, quod non potest esse pro alia prædicata; ut (Petrus est homo). In his propositionibus

1a regula est. Ex enuntiationibus divisis bene colliguntur coniuncta: idest, A divisis ad coniuncta bene valet consequentia. v.g. (Socrates est homo: Socrates est albus: ergo Socrates est homo albus. Requiruntur tamen duæ conditiones, 1a, ut prædicata divisorum ita se habeant, ut unum sit forma, aut quasi forma alterius: 2a, ut neutrum includatur in alio formaliter, nec per necessariam connexionem; potest tamen includi virtualiter.

2a regula. Ex enuntiationibus coniunctis bene colliguntur divisæ: idest, A coniunctis ad divisa bene valet consequentia; si serventur duæ conditiones; 1a, ut prædicata coniuncta non dependeant ad invicem. 2a, ut unum non inferat negationem alterius.

Finis Libri Periermeniarum.

IN LIBROS DE PRIORI RESOLUTIONE

Proœmium.

In libris de priori, et posteriori Resolutione agit Philus de discursu, qui est 3a intellectus operatio. In his tribus libris Priorum speciatim agit de forma syllogistica, seu de discursu secundum formam; ac deinde de illius materia in libris Posteriorum. Subiectum huius tractatus est Syllogismus simplex, ad quem omnes aliae argumentationes revocantur.

Cap. primum.

De Propositione Termino, ac Syllogismo.

Habet tres partes; in 1a definit Philus propositionem, et illam dividit in partem, Universalem, et indefinitam. In 2a definit Terminum. In 3a Syllogismum. Tandem ponit duo principia, quibus regulatur, primum est esse in toto, et dici de toto, 2um esse in nullo, et dici de nullo. Reliqua fusius Conimbricenses disserunt.

Quaestio 1a

De propositione, et termino.

Art. 1o

Explicatur definitio Propositionis.

Propositio est Oratio affirmans, vel negans aliquid de quopiam. Quae definitio quamvis non sit essentialis, est quasi essentialis; quia oratio ponitur loco generis, reliqua loco differentiae. Alio etiam solet definiri: Propositio est oratio tribuens, vel removens cum aliqua ussitudine praedicatum unum alicui subiecto diviso, communi, personato, et absolute sumpto. Particula ussitudine, rejicit propositiones aptas falsas, quae inserviunt ad probandum. Unum rejicit propositiones coniunctas, et Hypoteticas. Subiecto diviso rejicit identicas, quia non sunt artificiales, communi, rejicit singularia, de quibus non datur per se scientia.

Obj. 1o Ordo doctrinae postulat, ut prius explicentur partes, quam totum: sed Aristoteles prius agit de Propositione, quam de Termino, qui est pars Propositionis: ergo non servavit ordinem doctrinae. Resp., Aristotelem ideo egisse prius de toto, quam de partibus: quia cum hi libri

sint

Sunt resolutorÿ, prius agendum fuit de eo, qd resoluebar, qm de qbus, in qs resoluebar. Ut constat exemplo domus resoluendæ, ac destruendæ.

2°. Affirmatio, et negatio sunt dria essentialiter constituentes Propoem in coi: qm se hent ut dria constituens ..., et loco dria constituentis, qm het proprium nen: uerum, significans, ut est recte, ... Quod in Logicis, qua stat tesarta, potiori iure dicendum est, qm distinguunt Specie Logatis: non bene definitur id qd est per se, per aliud: et id, qd ce pot.

3°. Significatio de essentia Propois, qa per illam debuit definiri. Rs Significatione includi ex pte genis in Oratione, quæ significativa, per illam defr Propo. 4°. Artes agit in his lib. de Syllo Hypothetico: qd Propo Hypothetica n bn rejicitur à defone. Rs Philum non agere de Syllo Hypothetico p se, sd roe simplis, cumq het similitudem.

5°. Artes agit de Syllo probativo: sd ueritas, et falsitas magis conducit ad probandum, qm affirmatio, et negatio: qd p illas debuit definiri Propo. Rs N conseqm: qa Propo defr p ordinem ad varias Syllorum figas, et modos, qui p affirmationem, et negationem melius explicantur. Hoc aut notandm est, Propoem in eo differre ab Enuntiatione, qa Enuntiatio comprehendit quidqd significativum, et falsum, seu simplex, seu complexum; Propio uo solt comprehendit Propoes simplices, et ueras saltem apparenter.

Art 2°

De divisione Propositionis sm Quantitatem, et Qualitatem.

Quantitas Propois e extensio, et latitudo uniualis rois, p qa sumitur subtum. Aliqn enim sumitur p oibus, ut (Ois ho e atl): aliqn p aliqs, ut (aliqs ho est doctus): aliqn pro uno Sltri, ut (hic homo e iustus). Sm hanc Quantatem triplr dividr Propo, ntrum in Vlem, q constat subto hente signum Vle: et in partem, q constat subto coi cum affo signo parti; ut (qdam ho est pius): et in indefinitam, q constat subto coi absque ullo signo, ut (homo est animal).

Qualitas duplex est; altera essentialis, q est coniunctio prædi cum subto, et est ppria fa Enuntiatois, sm qm Propo dividr in affram, et negam. Altera est accidalis, q est ueritas, et falsitas, sm qm Propo dividr in ueram, et falsam. Quæres, An hæc divisio Propois in affram, et negam sit Vca, an Aloga. Et Quæstio et pot procedere de ppoe obliua, seu de obto Propois; et de Prali, Rotur, seu uocali, uel de scripta.